

EK-1

KİTAP OKUMANIN ÖNEMİ

İlim öğrenmekten maksat, bilginin insanoğluna mürşit ve rehber olması ve öğrenilen şeylerle, insanî kemâlâta giden yolların aydınlığa kavuşturulmasıdır. Binaenaleyh, ruha mâl edilmemiş ilimler, sahibinin sırtında bir yük; insanı ulvî hedeflere yöneltmeyen mârifet de, bir kalb ve düşünce hamallığıdır...

* * *

Okumak, öğrenmek demektir. Okumak, ilim demektir. O, anlama gücünü geliştirmek demektir. O, hayatın belli bir döneminde başlayıp biten bir etkinlik değildir. Bütün bir hayat boyunca sürüp gider. Okuma, bilgisizliği ve yanlış inançları yenen tek güçtür. “Okuma tutkuların en soylusudur.” O, insanın kendini tanınmasıdır. Okuma, insanların birbiriyle olan ilişkilerini yönlendirir. Okumayı bilmeyenler çoğu kez nasıl davranacaklarını da bilemezler.

Okumak insana niçin yaşadığını öğretir. O bazen ağlatır, bazen güldürür. Ama her hâlükârda insana, insan olduğunu hatırlatır. Okumak insana kendi iç dünyasını açar. Okumak insanın küçük dünyasının sınırlarını genişletir, onu

kutlu insanlarla buluşturur, onların nasıl “kutlu” olduklarını fısıldar ve onlar gibi olmanın yollarını gösterir.

Okumak, adeta uzun keyifli bir yolculuğa çıkmak gibidir. Önce bir menzil, bir güzergâh belirlenir. Yola çıkılır. Her adımda, her ilerlemede yolcunun aşkı büyür, heyecanı artar. O, giderek yolu da menzili de unuttur. Sadece yürür, belki yürüdüğünü bile fark etmeden. Nice güzel yerler, güzel şeyler görür. Gördüklerini coşkusuna, bilgisine katarak ilerler.

Kitap sayfalarında gezer bütün dünyayı. Kâh asr-ı saadete gidip Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) havasını teneffüs eder, sahabilerle tanış olur, kâh tarihin derinliklerinde dolaşır, kâh gelecek hakkında derin düşüncelere dalar. Neticede bilgisini artırarak, düş toplayarak, düşünce kovalayarak, sezgi gücünü zenginleştirerek bu yolculuk sürer gider. Büyük mütefekkir Cemil Meriç'e göre kitap: “Meçhule açılan bir kapı”, okuma ise: “İçimizdeki meçhul âlemin kapılarını açan bir anahtar”dır.¹⁸³

Şanlı geçmişimizde çağlarını aydınlatan nice büyüğümüz hep bu anahtarla ilim ve irfan dünyalarını geliştirmişler ve bereketli bir hayat yaşamışlardır. Öyleyse bizler de okumalıyız. Okuma bizim için bir tutku hâline gelmeli. Neden mi? Çünkü;

1- Kur'ân-ı Kerim, Okumaya Büyük Değer Veriyor

Kur'ân-ı Kerim'de okuma ile alakalı geçen kelimele-ri araştırdık. Karşımıza şöyle bir tablo çıktı: Kur'ân'da okumak manasına gelen “kıraat” kelimesi ve türevlerinden 87,

¹⁸³ Cemil Meriç, *Bu Ülke* s. 111-113.

yazmak manasını ifade eden üç ayrı kelimedenden 336, “ilim” kelimesi ve türevlerinden 780, “hikmet” kelimesi ve türevlerinden 117, “tefekkür” kelimesi ve türevlerinden 18, “akl” kelimesi ve türevlerinden de 49 kelime bulunuyor.

Çok ilginç değil mi? Bu ifadelerden net bir şekilde anlaşıyor ki, Rabbimiz okumaya çok ehemmiyet veriyor.

Hepimizin bildiği Kur’ân’ın ilk emrinin “oku” olmasının yanında ismi “Kalem” olan ve “Nûn”‘a (mürekkepli hokka manasına geldiği de nakledilmiştir) kaleme ve yazıya yemine başlayan bir sûrenin de varlığı ilmin önemini belirtmesi açısından kayda değerdir. Zira Kur’ân’da yemine konu olan şeylerin özelliklerinden biri, teşrif (şeref ve kıymetlerine işaret etmek) için kullanılmış olmasıdır.

Şimdi isterseniz gelin okumanın ehemmiyetine dair sizin için seçtiğimiz âyetlerin bir kısmını beraberce okuyalım:

1. “Allah hikmeti dilediğine verir, kime hikmet verilmiş ise, şüphesiz ona çokça hayır verilmiştir. Bundan ancak akıl sahipleri ibret alır.”¹⁸⁴

2. “(Ey Muhammed), de ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”¹⁸⁵

3. “Allah’ın kulları arasında O’ndan (hakkıyla) korkanlar, (ancak) âlimlerdir.”¹⁸⁶

4. “(...) Allah içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah işlediklerinizden haberdardır.”¹⁸⁷

¹⁸⁴ Bakara, 2/269.

¹⁸⁵ Zümer, 39/9.

¹⁸⁶ Fâtır, 35/28.

¹⁸⁷ Mücâdile, 58/11.

5. “Her ilim sahibinden üstün bir âlim bulunur.”¹⁸⁸

6. “(Ey Muhammed) De ki: Rabbim ilmimi artır.”¹⁸⁹

Burada daha pek çok âyet yazabiliriz. Ama biz çok uzatmamak için aşağıdaki âyetlerle yetinmiş olalım:

7. “Musa yiğitlik çağına erip olgunlaşınca Biz Ona hikmet ve ilim verdik. Biz iyilik edenleri işte böyle mükâfatlandırırız.”¹⁹⁰

8. (Şüpheyeye en ufak yer yok) O (Kur’ân), kendilerine ilim nasip edilenlerin kalblerini aydınlatan parlak ayetlerdir. Evet, Bizim âyetlerimizi zalimlerden başkası inkâr etmez.”¹⁹¹

9. “Bununla beraber müminlerin hepsinin topyekun sefere çıkmaları uygun değildir. Öyleyse her topluluktan büyük kısmı savaşa çıkarken, bir takım da din hususunda sağlam bilgi sahibi olmak, dinî hükümleri öğrenmek için çalışmalı ve savaşa çıkanlar geri döndüklerinde kötülüklerden sakınmaları ümidiyle onları uyarmalıdır.”¹⁹²

10. “Tevrat’ın mesajını ulaştırma ve onu uygulama yükümlülüğünü kabul ettikleri halde, sonra bu yükümlülüğünü yerine getirmeyenler, tıpkı ciltlerle kitap taşıyan merkebe benzer. Allah’ın âyetlerini yalan sayan kimselerin düştükleri durum ne feci! Allah böylesi zalim gürûhu, felâha ve hidayete erdirmez.”¹⁹³

11. “De ki: “İster inanın ona, ister inanmayın. Şu bir

¹⁸⁸ Yûsuf, 12/76.

¹⁸⁹ Tâhâ, 20/114.

¹⁹⁰ Kasas, 28/14.

¹⁹¹ Ankebût, 29/49.

¹⁹² Tevbe, 9/122.

¹⁹³ Cum’a, 62/5.

gerçektir ki daha önce kendilerine ilim verilenlere Kur'ân okununca derhal yüzüstü secdeye kapanırlar.”¹⁹⁴

12. “Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahit bizzat Allah'tır. Bütün melekler, hak ve adaletten ayrılmayan ilim adamları da bu gerçeğe, Aziz ve Hakîm Allah'tan başka tanrı olmadığını şâhittirler.”¹⁹⁵

2- Peygamber Efendimiz Bizden Okumamızı İstiyor

Hadis kitaplarına baktığımızda Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) pek çok hadislerinde ilmi, âlimi ve ilim öğrencisini övdüğünü, biz ümmetini ısrarla okumaya ve ilme teşvik ettiğini görüyoruz.

İlim talebinin her Müslüman'a farz olduğunu¹⁹⁶ söyleyen Efendimiz, başka bir hadislerinde ilmin mü'minin yitiği olduğunu ve onu nerede bulursa hemen alması gerektiğini ifade buyuruyor.¹⁹⁷

Efendimiz, ahirette âlimlerin mürekkebinin şehitlerin kanı ile tartılacağını ve âlimlerin mürekkebinin şehitlerin kanına üstün geleceğini,¹⁹⁸ peygamberlerin âlimler üzerinde iki derece, âlimlerin ise şehitler üzerinde bir derece üstünlüğü olduğunu¹⁹⁹ vurguluyor.

Başka bir hadislerinde, “İlim talep etmek niyetiyle

¹⁹⁴ İsrâ, 17/107.

¹⁹⁵ Âl-i İmrân, 3/18.

¹⁹⁶ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/119, 120.

¹⁹⁷ Tirmizî, *İlim* 19.

¹⁹⁸ Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr* 6/466; İbn Abdilberr, *Câmiu Beyâni'l-İlm* s. 33.

¹⁹⁹ İbn Abdilberr, *Câmiu Beyâni'l-İlm* 33.

evinden çıkan her talebenin üstüne melekler kanat gererler ve Allah ona cennetin yolunu kolaylaştırır. Âlim için göklerde ve yerde bulunan her şey, denizde balığa varıncaya kadar istiğfarda bulunur. Âlimin âbid (yani ibadetle meşgul olan) üzerindeki üstünlüğü, dolunay durumundaki ayın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin varisleridir. Peygamberler para-pul miras bırakmazlar, ama ilim bırakırlar. Ancak kim de ilim elde ederse nasibin bolunu elde etmiş olur.”²⁰⁰ buyuran Allah Resûlü, zaman zaman da “Allah’ım, bana öğrettiklerinden beni yararlandırdı; bana yarar sağlayacak ilim öğret, ilmimi artır.”²⁰¹ şeklinde Allah’a dua ediyordu.

Bizden açık bir dille kitap okuyup ilim öğrenmemizi isteyen Peygamberimiz, devamla, “Allah, ilimle bir kısım milletleri yükseltir, hayırda komutan ve önder yapar, onların izlerinden gidilir ve fiillerine uyulur.”²⁰² buyuruyor.

“Âlimin âbide (ibadet eden kula) karşı yetmiş derece üstünlüğü vardır. Her iki derece arasındaki mesafe, dünya ile gökyüzü arasındaki mesafe gibidir.”²⁰³

Peygamber Efendimiz okumayı teşvik ettiği gibi aynı zamanda okuma neticesinde elde edilen bilgilerin başkalarıyla paylaşılmasını da istiyor: “Sadakanın en değerlisi, Müslüman’ın ilim öğrenip, Müslüman kardeşine öğretmesidir.”²⁰⁴

²⁰⁰ İbn Abdilberr, *Câmiu Beyâni'l-İlm* 37; Tirmizî: *İlm* 19; İbn Mâce, *Mukaddime* 17.

²⁰¹ Tirmizî, *Daavat* 128.

²⁰² İbn Abdilberr, *Câmiu Beyâni'l-İlm* 66.

²⁰³ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/132.

²⁰⁴ Tirmizî, *İlm* 7; Ebû Dâvûd, *İlm* 10.

“Allah, melekler, arz ve semada bulunan her şey, yuvadaki karıncaya, denizdeki balığa varıncaya kadar (bütün canlılar) halka hayır öğreten muallime dua ederler.”²⁰⁵

Konuyla alâkalı daha pek çok hadisi şerif var elbette. Biz daha fazla uzatmamak için detaylı bilgi edinmek isteyenleri hadis kitaplarına bakmalarını tavsiye edip bu faslı geçiyoruz.

---

²⁰⁵ Tirmizî, *İlm* 19.

Sahabe efendilerimiz kitap okuyup ilim elde etmenin önemini nasıl anlatıyor?

Sahabe Efendilerimizden pek çoğu okuyup ilim sahibi olma hakkında çok değerli sözler söylemişlerdir. Bunların hepsini buraya almak mümkün değildir. O yüzden burada onlardan birkaç tanesinin sözlerini sizinle paylaşmak istiyoruz.

Hz. Muâz b. Cebel: Bahtsızlar ilimden mahrumdur

Öğretmen sahabîlerden Hz. Muâz b. Cebel, ilim elde etmenin dolayısıyla okumanın önemini şu sözlerle anlatır:

“İlim öğrenin; çünkü Allah için ilim öğrenmek Allah’a karşı bir tazîm (saygı), ilim peşinde koşmak ise bir ibâdetdir. İlimin müzakeresi tesbîh, ilim hakkında konuşmak cihât, bilmeyenlere öğretmek sadaka, ilmi lâyük olanına bolca okutmak Allah’a yakınlık vesilesidir. Çünkü ilim helâl ve haram yollarını bildiren, cennetliklerin yollarını aydınlatan bir kılavuzdur. İlim ıssız yerlerde yalnızlığı gideren bir dost, gurbette arkadaş, halvette sohbetçidir. İlim, darlıkta, kolaylıkta bir kılavuzdur, düşmanlara karşı silâhtır, dostlar katında süstür. İlim sayesinde Allah bazılarını yükseltir, onları hayır yolunun öncüleri ve liderleri yapar, peşlerinden gidilir, yaptıkları yapılır, görüşlerine başvurulur. Melekler onların dostluğuna özenir, kanatlarıyla onları okşarlar. Yaş ve kuru ne varsa, denizdeki balıklardan karadaki canavarlara ve sâir hayvanlara varıncaya kadar her şey bilginler için mağfiredilerler. Zira ilim cehâlete mukabil gönüllere hayat bahşeder, karanlığa karşı gözlere ışık saçar. Kul, ilim sayesinde seçkinlerin mertebelerine yükselir, dünya ve âhirette

yüce derecelere ulaşır. İlim hususunda düşünmek oruca, mütalâası da gece namazına denk olur. Akriba hukuku ilimle tanınır, helâl ve haram onunla bilinir. İlim amelin önderidir, amel ilmin peşinden gider. İlim iyi kimselere nasip olur, bahtsızlar ondan mahrum kalır.”²⁰⁶

Hz. Ali: İlim Amel Edildikçe Artar

Kümeyl b. Ziyâd, Hz. Ali'nin ilim hakkında kendisine söylediklerini şöyle anlatıyor: “Bir keresinde Ali b. Ebî Tâlib (radıyallahu anh) elimden tutarak beni şehrin dışına sahraya çıkardı. Sahraya vardığımızda oturup derin bir nefes aldı ve:

“Ey Kümeyl b. Ziyâd, kalpler birer kaptır, kalplerin en iyisi de söylenenleri en iyi kavrayanlarıdır. Sana söyleyeceklerimi iyi belle! İnsanlar üç kısımdır: Birinci grup, âlim-i Rabbânî olanlar, yani Allah'ı tanıyıp ilimleriyle âmil olan zümre... İkinci grup, kurtuluş yolunda ilim öğrenenler. Üçüncü grup da bayağı kimseler, sesi gür çıkan ve herkesin peşine takılanlar... Ki rüzgâr ne tarafa eserse o yöne yönelirler. İlim nuruyla aydınlanmamışlar, sağlam bir kaleye sığınmamışlardır.

İlim maldan hayırlıdır. İlim seni korurken sen malı korursun. İlim amel edildikçe artar, mal ise harcandıkça azalır. Âlimi sevmek borçtur. İlim, âlime hayatında saygı kazandırır, ölümünden sonra da hayırla yâd ettirir. Servetin etkisi servettedir. Servet elden gidince tesiri de hükümsüz kalır. Nice mal biriktirenler vardır ki hayatta oldukları halde birer ölüdürler. Bilgeler ise kıyâmete kadar yaşarlar, vücutları ortada olmasa bile misâlleri gönüllerdedir.

Daha sonra Hz. Ali (radıyallahu anh) kalbine işâret ederek şöyle demiştir:

Bak, işte şurada ilim var! Âh o ilmi taşıyabileceklere bir rastlasam. Yoo! Yoo! Hızlı kavrayan birine rastladım;

²⁰⁶ Ebû Nuaym, *el-Hilye* 1/239, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405; İbn Abdilberr, *Camîu Beyânî'l-İlm* 1/55.

ama güvenilir değil, dini dünyaya âlet ediyor, Allah'ın delillerini Allah'ın kitabı aleyhine, Allah'ın nimetlerini kulları zararına kullanıyor! Hak ehlinin peşinden giden birini buldumsa da o da hakkı yaşatacak basîretten yoksun, ilk baş gösteren ufak bir kuşku ile kalbin şüphe kıvılcımları tutuşuyor! Ne bu, ne ötekisi işe yarar!.. Bir (zeki) kimse de var ki dünya zevkleriyle tutuşmuş, yularını şehvetlerin eline vermiştir.

Diğer biri de var ki mal ve servet biriktirmekle aldanmıştır. Bunlar da din kılavuzu, dine çağırın kimse-lerden olamazlar. Bu ikisine daha ziyade otlakta otlayan hayvanlar benzer. İşte ilim, onu lâıyıkıyla taşıyanların ölmesiyle ölür. Evet, yeryüzü Allah için, Allah'ın delillerini ayakta tutanlardan boş kalmayacaktır. Bu, Allah'ın delillerinin geçersiz olmaması için bir zorunluluktur. Bunların sayılarının az olmasına karşılık Allah katında mertebeleri çok yüksektir. Allah bunlar vasıtasıyla delillerini savunur. Allah'ın hüccetlerini bunlar kendileri gibilerine aktarırlar, benzerlerinin gönüllerine ekerler. İlim bunlarla işin hakikatine iner, dünya şehvetlerine dalanların zor görüp yanaşmadıkları meseleleri bunlar kolaylaştırır. Câhillerin ürktüğü nesnelere bunlar hemdem olurlar. Bedenleri dünyada olduğu halde ruhları yücelikleri görme yerindedir. Allah'ın ülkelerinde Allah'ın halifeleri, dinine çağırıcıları işte bunlardır! Âh! Âh! Onları görebilseydim! Allah'tan kendim ve senin için mağfiret dilerim. İstersen, artık kalk gidelim!..”²⁰⁷

Hz. Abdullah b. Ömer: İlim Üçtür

“İlim üçtür:

1. Allah'ın konuşan kitabı.
2. Peygamber'in devam eden sünneti.
3. “Bilmiyorum” sözü.”

²⁰⁷ Ebû Nuaym, *el-Hilye* 1/79, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405.

O bir defasında şöyle demiştir: “İlim, Allah’ın kitabında olanlarla Resûlullah’ın sünnetleridir. Bunların dışında kendi görüşü olarak bir şey söyleyen, bu söylediklerini iyilikleri arasında mı günahları arasında mı bulur, bunu bilemem.”²⁰⁸

3- Kâinatın Sırlarını Keşfetmek Ancak Okumakla Mümkündür

Rabbimiz’in bize kendisini tanıttırdığı ve bizleri okumakla mükellef tuttuğu iki kitabı vardır. Bunlar, kâinat kitabı ve başta Kur’ân olmak üzere peygamberlere verilen semavi kitaplardır. Kâinat kitabı, her hâliyle Rabbimizi anlatırken Allah (celle celâluhû), kullarına olan merhametinin gereği onların ellerine de birer kitap vermek suretiyle insanların yanlış yollara, çıkmaz sokaklara sapmalarını en asgariye indirmek istemiş ve bu kitabı, şerh ve izah sadedinde kelamını kelimelere dökerek perçinlemiştir.

İnsana düşen vazife bu her iki kitabı iyi okuyarak, yaratılış gayesini anlaması ve bu gaye doğrultusunda Yaraticısı’nın rızası istikametinde bir hayat yaşamasıdır. Her insan kendisine “Ben neyim, nereden geldim, niye varım, nereye gidiyorum?” sorularını sormalı ve kâinatın sırlarını keşfetmeye çalışmalıdır.

Bu noktada en büyük yardımcımız elbette okumak olacaktır. Nitekim okuma sayesinde insan, kendisini, var olma sebebini, Yaratanını ve dolayısıyla kâinatın sırlarını anlar. Zaten Kur’ân-ı Kerim de ilk âyetinde “oku” demiyor mu? Bu emre uyup okuyan bir insan, elbette varlığın sırlarını

²⁰⁸ İbn Abdilberr, *Câmiu Beyâni'l-İlm* 2/26.

keşfedecek, kâinata farklı bir gözle bakacak ve daha şuurlu ve mutlu bir hayat yaşayacaktır.

4- Cehalet Denilen Yüz Karasından Kurtulmalıyız

Milli şairimiz M. Akif'in ifadesiyle cehalet, fertlerin ve milletlerin en büyük düşmanıdır. O, bir şiirinde cehaleti "hasm-ı hakiki-gerçek düşman" olarak nitelendirir ve şöyle der:

*"Ey hasm-ı hakiki seni öldürmeli evvel
Sensin bize düşmanları üstün çıkararak el."*

Hepinizin malumu, Peygamber Efendimiz'in peygamberliğinden önceki döneme "cahiliye", Allah Resûlü'nün yaşadığı döneme ise "asr-ı saadet-mutluluk çağı" diyoruz. Neden hiç düşündünüz mü? Çünkü cehalet, insanın hem kendisini, hem de çevresini mutsuz kılar. Aslında Müslüman olmak demek, bir anlamda cehaletten ve bunun getireceği mutsuzluktan kurtulmak anlamına gelir. Çünkü Müslüman, okur, cehaletten ve dolayısıyla kendisini mutsuzluğa sürükleyecek şeylerden uzak kalır. Böylece hem bu dünyada hem de öte dünyada huzurlu olur.

İnsanlığın en büyük düşmanı ve dünyadaki kötülüklerin temel sebebi olan cehalet, bilgisizlik demektir. O, hem fertleri hem de toplumları utandıran bir yüz karasıdır. Binaenaleyh hem dînî ilimleri hem de modern ilimleri okumadaki eksikliğimiz bitene kadar bu yüz karasından kurtulmamız mümkün gözükmemektedir.

Bakınız, Fethullah Gülen Hocaefendi bu hakikati nasıl dile getiriyor:

"Oku emriyle nâzil olmaya başlayan Kur'ân, bizden kâinat kitabının ve ayrıca bir kitap gibi insanın okunmasını

ve bu kitapların okunmasında bize rehberlik yapan Hz. Muhammed Aleyhissalâtu vesselâm'ın da tanınmasını ister. İnsanın yaratılışındaki gaye budur. Bakacak, görecek, düşünecek, her gün beynine yeni yeni şeyler yükleyecek ve hep farklı iklimlerde seyahat edecektir o; çünkü budur ulaşması gereken ufuk. Bu ufka ulaşmanın yolu da dinî ilimlerle müspet fenlerin izdivacından geçer.

Bu itibarla her mü'min, hem dinî hem de müspet ilimleri okuyup araştırmalı ve mutlaka ilimle ve irfanla mücehhez (donanımlı) olmalıdır. İş yerinde, evde, dükkânda, yemekte, durakta, arabada ve yolda mutlaka okumalı düşünmeli ve zamanın en küçük parçasını bile israf etmemelidir. Zira, boş bir insanın diğer insanlara verebileceği hiç bir şey yoktur. Fizik, Kimya, Astronomi, Tıp ve Botanik gibi ilimlerin en azından felsefesine, mantık ve düşünce temellerine ve ansiklopedik olarak fezlekelerine vâkıf değilsek, keza, hiç olmazsa aynı seviyede dinî ilimlerde de bilgimiz yoksa bu takdirde başkalarına bir şey anlatıp onları ikna etmek bir yana, dalâlet rüzgârlarına kapılıp gitmemiz bile mukadder olacaktır. O halde, topyekûn bir millet olarak kendimize gelmeli, bir seferberlik başlatmalı ve “cehalet denilen yüz karasından” kurtulmalıyız.”²⁰⁹

Tarihin kaydettiği bir gerçek şudur ki, okumayıp cahil kalan milletler, devamlı sömürülmeye mahkûm kalmışlardır. Bu durum, günümüz için de geçerlidir. Çağımızda da bilgiye hükmedemeyen, onun nimetlerinden yararlanamayan ve bilgiyi araç olarak kullanamayan milletler, bilgi toplumlarının sömürgesi olmaya devam edeceklerdir.

²⁰⁹ M. Fethullah Gülen, *İnancın Gölgesinde*, 2/203-204, Nil Yayınları, İzmir, 2002.

Çünkü cahil milletler, ellerinde ve kafalarında bir ölçü olmadığı için önlerine konulan ve kendilerine telkin edilen her türlü fikre açıktırlar. Böylesi toplumlarda bin bir türlü hurafe, düşmanlık, fitne, maddî-manevî problemler kol gezer. O yüzden cehaletin karanlığından bilginin aydınlığına ulaşmak için okumalı, okumalı ve okumalıyız.

5- Okumak, Öğrenmenin En Kolay Yolu'dur

“Kitaplar, sessiz öğretmenlerdir.” der meşhur bir düşünür. Aslında her kitap bir öğretmendir ve tıpkı bir öğretmen gibi bize bilgiyi, öğrenmeyi öğretir. Öteden beri bütün ilim adamları fikir birliği etmişçesine okumanın, insan için en kolay ve en etkili öğrenme yolu olduğunu söylerler. Nitekim onlar, edindikleri bilgilerin çoğunu okuyarak elde etmişlerdir.

Ülkemizde her yıl yapılan OKS, LGS, ÖSS gibi sınavlarda dereceye giren öğrencilerin açıklamalarına baktığımızda onların hayatında kitap okumanın önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz. Çünkü uzmanlar kitap okumanın sınavlarda başarıyı yakalama adına ciddi katkısı olduğunu söylüyorlar.

Evet, öğrenmenin en kolay yolu okumaktır. Kitap yazarları yıllarca çalışıyorlar ve birikimlerini bir kitap hâlinde önümüze hazır olarak koyuyorlar. Düşünün, bir insanın belki de on yıllık birikimini siz bir günde elde etmiş oluyorsunuz. Bundan daha güzel bir kazanç olabilir mi?

Elbette olamaz. Çünkü bilgi, bizler için hayatı öğrenmemiz, ideallerimizi hayata taşımamız ve geleceğe emin adımlarla yürümemiz adına hepimizin sahip olması gereken temel ihtiyaçtır. Çağdaş, medeni, müreffeh ve muasır medeniyetler seviyesine ulaşmanın yolu okuyup öğrenmekten geçiyor.

6- Okumayan Canlı Kalamaz

Her insan, hayatın akışı içinde zaman zaman iç dünyasında pörsümler, heyecandan uzak hâller yaşayabilir. Oysa her zaman canlı kalma, bir müminin temel hedeflerinden birisidir. Çünkü canlılığını koruyamayan insanın, susuz kalmış bir ağaç gibi zamanla çürüyüp gitmesi mukadderdir. Hayatın hangi devresinde olursa olsun, insanın bir şeyler üretmesi, devamlı aksiyon hâlinde bulunması ise onun okuması ile doğru orantılıdır. Her zaman bir hamle, atılım ve aksiyon içinde olmak kitap okumaya bağlıdır.

Her mümin, canlılığını muhafaza etmek için okumalıdır. Bu okumalar düzenli olmalıdır. Hatta aynı duygu ve düşünceyi paylaşan insanların bir araya gelip de bu okumaları müzakere şeklinde yapmaları istifadeyi artırır. Bu şekilde devamlı okuyup kendini yenileyen, imanını takviye eden insanların pörsümeye karşı duruşu çok daha sağlam olacaktır.

Bilhassa Sahabe Efendilerimizden bu yana tarihimize isimlerini altın harflerle yazdıran mana büyüklerinin kutlu hayatlarını okumakla, onların hayatlarındaki altın tabloları öğrenmekle ülfet ve ünsiyetlerin boğucu atmosferinden kurtulmak mümkündür. Aynı zamanda dünyanın câzibedar güzelliklerinden kurtulmak ve okuduğumuz hakikatleri onlara susamış gönüllere ulaştırmak için gereken dinamizmi de yine ancak okumakla elde edebiliriz.

M. Fethullah Gülen Hocaefendi, bu duygu ve düşünceyi bakınız nasıl dile getiriyor:

“... Günde yarım saat bile olsa, teccid-i imana (imanı yenilemeye) vesile olabilecek kitapların okunması da bana çok

anlamalı gelmektedir. Zira çağa ışık tutan devâsâ (dev gibi) insanlar tarafından kaleme alınmış bu tür eserler, insan zihninde aks-ı sadâ (yankı ve etki) meydana getirir; onu, değişik vadilerde dolaşmaya yöneldiğinde ense kökünden tutar ve kendisine gelmesini sağlar.

Evet, kitap okuma çok önemlidir. Tabîî onları okurken de, başkalarına: “Al sana bir ders, gözün-gönlün açılısın..” şeklinde değil de, kendi yüreğimizi hoplatmak, kendi hislerimize duyurmak için okumak gerekir. Bu şekilde bir okuma, bizim için her türlü don ve kırağılara karşı âdetâ bir sera mesâbesindedir.”²¹⁰

Dolayısıyla iyi bir kitap, insanı metafizik gerilime, metafizik gerilim de insanı her an canlı tutacak kitapları okumaya sevk eder. Bu şekilde inançla gerilmiş talihli ruhlar, hayatın her türlü zorluğuna karşı hep donanımlı olur. Bir ışık kaynağı gibi hem kendileri aydın olur, hem de başkalarını aydınlatırlar.

Bir mümin, İslâm’a, imana ve Kur’ân’a ait meselelere sahip çıktığını söylediği halde kendi nesline anlatacak kadar bu yüce hakikatleri bilmiyorsa, onun samimî olduğunu söylemek çok zordur. Peki o zaman ne yapacağız. Yine Hocaefendi’ye kulak verelim:

“Ne acıdır ki, yüce bir dâvâyâ gönül vermiş mü’minlerin pek çoğu Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hulefâ-i Râşidîn’in (radiyallahu anhüm) hayat-ı seniyyelerine ait bir şey bilmedikleri gibi dinin temel felsefesinden de habersizdiler. Bilmedikleri için de o yüce şahsiyetlerin hayatlarından ve kıymetli sözlerinden habersizdirler. Bunlar bir yana, akıl ve mantık ölçüleri içinde müspet ilimlerden de istifade ederek

²¹⁰ M. Fethullah Gülen, *Prizma* 4/159, Nil Yayınları, İstanbul, 2004.

anlatma imkânı varken Allah'ı, Peygamber'i, Kitab'ı ve ahireti bile tam olarak anlatamamaktadırlar.

Onlar, fûnûn-u müsbetenin (modern ilimler) henüz yeni yeni keşfettiği pek çok ilmî hakikatten Kur'ân-ı Kerim sayesinde, belli ölçüde de olsa haberdarken, bütün bunlardan gerektiği gibi istifade edememektedirler. Nitekim Kaptan Kusto, Cebel-i Târik boğazında Atlas Okyanusu ile Akdeniz'in sularının birbirine karışmadığını tespit edip bunu büyük bir buluş olarak neşrettiğinde onun niyeti ne olursa olsun hepimizde bir hayranlık hissi uyardı. Zira o, bizim kitabımızın bir faslını dile getiriyordu: "İki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmazlar." Biz bunları yabancıların, çarpıtarak vermelerinden mi öğrenecektik? Kur'ân'da bunun gibi daha pek çok ilmî hakikatler vardı ama maalesef Müslümanlar bunlardan habersizdi.

İşte bütün bu sebeplerden ötürü kendi değerlerinden habersiz Müslüman nesillere mutlaka kitap okutmak suretiyle, Müslümanlığı anlama ve anlatma kâbiliyeti kazandırılmalıdır. Biraz olsun onur ve gurur sahibi her mü'min, başkalarının kendi batıl ilhad ve küfürlerini anlattıkları kadar, her mevzu-yu akla ve mantığa dayalı, o tertemiz, dupduru ve gönüllere inşirah veren iman esaslarımızı anlatabilmek için okumalı ve okutmalıdır. Öyle ki o, "-inşaallah- elime aldığım her insanı, duygu ve düşüncem altında yoğurarak onun kafasına ilim, kalbine iman yerleştirmek suretiyle, hem onun cennete gitmesini hem de kendimin kurtulmasını sağlayacağım." gibi.. duygu ve düşünceleri harekete geçirecek kitapları cennete yükselten merdivenin birer basamağı olarak kabul edip, bol bol okuyacak ve okuduklarını da başkalarına anlatmaya çalışacaktır.

Okumak bu kadar önemli iken bir mü'min yine de okuyup düşünmüyor ve okuyup düşünenlere destek olmuyorsa, onun dînî değerlere karşı alâkası da işte o kadar demektir. Yani Allah'ın, Kur'ân'ın, Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ve O'nun güzîde Ashabının (radiyallahu anhüm) anlatılıp-anlatılmaması sanki onun nazarında müsâvîdir. Bir seçim, bir spor müsâbakası kadar bu meselelere alâka duymayan bir mü'min, sevip alâka duyduğunu söylediği zevatla işte o kadar alâkalı demektir. Hele bir mü'min, bütün âlemleri ve kendisini hiçten, yoktan yaratan Hz. Allah (celle celâluhu) hakkında bir insanı aklen ikna edecek kadar malumâta sahip değilse ve Rabb-i Kerîm ü Rahîm'ini anlatamıyorsa, -ben diyemem ve dememeliyim de- fakat o kendi kendine “yazıklar olsun” demelidir.”²¹¹

7. Sahabe Şuuru Kazanmak İçin Okumak Gerekir

Sahabe efendilerimiz az önce Hocaefendi'nin dile getirdiği ufku yakalamak için boş durmuyorlar, okuyarak kendilerini yetiştiriyorlardı. Nitekim sahabenin büyüklerinden Hz. İbn Mes'ûd'un (radiyallahu anh) öğrencilerine yaptığı şu tavsiyeler, sahabîlerin ilim anlayışını ne güzel ifade ediyor: “İlim kaynakları, hidâyet çırağları olunuz, evlerinize kapanınız, gece karanlıklarını aydınlatınız. Kalpleriniz taptaze, elbiseleriniz eski olsun. Göktekilere tanınınız, yerdekilere hüviyetlerinizi gizleyiniz!”²¹²

İşte Sahabe efendilerimiz, okuyorlar, ilim öğreniyorlar ve bu şekilde canlılıklarını muhafaza ediyorlardı. Ashab-ı Suffe'yi mutlaka duymuşsunuzdur. Ashab-ı suffe, ilim öğrenmek ve

²¹¹ M. Fethullah Gülen, *Prizma* 4/91-95, Nil Yayınları, İstanbul, 2004.

²¹² İbn Abdilberr, *Câmiu Beyâni'l-İlm* 1/126.

Allah rızasını kazanmaktan başka maksatları olmayan ilim aşığı bir sahabe topluluğudur. Onlar zamanlarının çoğunu okuyarak, ilim tahsil ederek ve okuduklarını hayata yansıtıp insanlara hak ve hakikati anlatmakla geçiriyorlar.

Meleklerin dahi gıpta edip kanatlarıyla içlerine inşirah saldıkları bu kutlu insanlardan Ukbe bin Amir Hazretleri'nin anlattığına göre bir gün Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Hangi biriniz, sabahleyin erkenden, Bathan`a (Mekke`de bir mevki) gidip hörgüçlü iki güzel deveye sahip olmak ister?” diye sormuşlardı. “Hepimiz isteriz ya Resûlallah” dediler.

Kim istemez ki? Çünkü deve onlar için her şey demekti. Daha iyi anlaşılсын diye ifade edelim o zamanın bir devesi bugünün lüks bir arabasına eş değerdi. Bir deveye dahi sahip olmak mesele iken, iki deveye sahip olmaktan söz ediyordu Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Efendimiz şöyle devam ettiler: “Sizlerden birinizin sabahleyin erkenden mescide gidip iki âyet öğrenmesi iki deve, üç âyet öğrenmesi üç deve, dört âyet öğrenmesi dört deveye sahip olmasından daha hayırlıdır.”

Bu öğütleri dinleyip de öğrenmemek olur mu? Öyleyse biz de İnsanlığın İftihar Tablosu'nun “Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayeti bulursunuz.” buyurduğu sahabe yolundan gitmek, sahabe şuurunu kazanmak istiyorsak okumalıyız.

İlim Âşığı Muâz b. Cebel'in Vefat Ederken Son Sözleri Ne Olmuştu?

H.z. Muâz b. Cebel (radıyallahu anh) vefât ettiği günün gecesi, "Bakın bakalım, sabah oldu mu?" diye sormuştu. Etrafındaki sahabiler dışarı çıkıp bakmışlar ve: "Hayır, sabah olmamış", demişlerdi. Biraz sonra tekrar: "Bakın bakalım, sabah oldu mu?" deyince yine bakmışlar ve: "Hayır, olmamış", demişlerdi. Bir müddet sonra yine aynı soruyu yöneltince etrafındakiler dışarı çıkıp bakmışlar ve: "Evet, sabah olmuş", cevap vermişlerdi. Bunun üzerine Muâz b. Cebel şöyle demişti:

*"Sabahı, ateşe götüren geceden Allah'a sığınırım. Merhaba ölüm! Merhaba! Kayıplara karıştıktan sonra gelen ziyâretçi, darda kalındığında gelen dost! Allah'ım, ben senden korkuyordum şimdi ise seni istiyorum. Allah'ım, sen çok iyi biliyorsun ki ben nehirler akıtmak (kanallar açmak), ağaçlar dikmek için dünyayı ve dünyada kalmayı istemiyordum. Ben, günün yarısında, sıcağın en şiddetli ânında susuzluğa katlanayım, dünyanın zorluklarına tahammül bahasına zikir (ilim) meclislerinde âlimlerle diz dize geleyim diye yaşamak istiyordum."*²¹³

Ebû'd-Derdâ Hazretleri'nin İlme Düşkünlüğü

Ebû Derdâ (radıyallahu anh) diyor ki: "Üç haslet olmasaydı dünyada kalmak istemezdim:

1- Alnımı yere koyarak her gün Rabbime secde etmek.

²¹³ Ebû Nuaym, *el-Hilye* 1/239; İbn Abdilberr, *Câmiu Beyâni'l-İlm* 1/51.

2- Günün en sıcak anlarında (oruç tutarak) susuzluğa katlanmak.

3- Meyvenin iyisi seçildiği gibi sözlerin iyisini ayıklayan kimselerle oturmak.”²¹⁴

Bu iki misal bize sahabîlerin nasıl bir ilim şuuruna sahip olduklarını çok iyi anlatmaktadır. Bu şuur kazanmak zordur ama “imkânsız” değildir. M. Fethullah Gülen Hocaefendi, bu şuurun kazanılması için yaptığı tavsiyeler arasında şu hususlara dikkat çekiyor:

“... Sahabe-i kiramın hayatlarını konu alan eserleri sıkça okumak ve okunanları tatbikte kararlı olmak. Bu husus, bizim metafizik gerilim içinde bulunmamızı temin edecek ve Sahabe şuurunu kazanmamızda bizlere hep ışık tutacaktır. Çünkü onlar misaldir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Sahabeyi gökteki yıldızlara benzetmiş ve “Hangisinin atmosfer ve kudsî cazibesine girseniz bana ulaşırsınız”²¹⁵ işaretinde bulunmuş ve onların birer hidayet meşalesi olduklarını söylemiştir. Sahabenin hasbîliği, feragati, diğergâmlığı, derdi, ızdırabı, çilesi ve bütün bunların yekûnunu çerçeveleyen şuur, öğrenilmedikçe, onlar gibi olma, onlar gibi davranma elbette imkânsızdır.

İsterseniz, bir Abdullah b. Cahş ile, bir Sa’d İbn Rebi’ ile, hayatına sadece bir buçuk sene Müslümanlığın girdiği İkrime b. Ebî Cehil’le veya amcası İbn Hişam’la hayalen münasebete geçip, onların insanî normları aşan imân ve aksiyonlarında arz etmeye çalıştığım hususların icmalini görebilirsiniz. Öyle zannediyorum ki, hemen içinizde zincirleme “keşke”lerin uyandığını hissedecek ve “Keşke ben de bir Mus’ab, bir İbn Cahş, bir Hamza, bir İkrime, bir İbn Hişam olsaydım.” diyeceksiniz.

Hele onlardan bazılarının cehennem kenarında do-

²¹⁴ Ebû Nuaym, *el-Hilye* 1/212, Dâru’l-Kitâbi’l-Arabî, Beyrut, 1405.

²¹⁵ Münavi, *Feyzu’l-Kadir* 6/297, Mısır, 1356.

laşırken her nasılsa hayatının son faslında “bismillah ya Allah” deyip birkaç dakikalığına Müslümanlık içine girip, bir solukta cennetin zirvelerine ulaştığını görünce kendinizden geçecek ve yine bir “keşke” ile inleyerek onlardan biri olmayı isteyeceksiniz. Öyle sanıyorum ki bütün bunlar, sizde Sahabe şuurunu mayalayacak ve bu hisler sizleri hep coşturacaktır.”²¹⁶

8- Kitap Vefalı Bir Dosttur

Merhum Cemil Meriç, “Kitaplarla yaşadım, kitaplarla huzuru buldum. Kitaptaki insanı sokaktaki insandan daha çok sevdim.” derken kitabın vefakâr bir dost olduğunu ne güzel dile getirir.

Evet, kitaplar her an bizimle beraber vefakâr birer dostturlar. Zaman zaman sıkıntılı anlarımızda dostlarımızı yanımızda bulamayışımızdan yakınırız. Halbuki onlar, öyle değildir. Ne zaman istersek hemen yanı başımızdadırlar. Hatta biz vefasızlık yapıp uzun süre onlara bakmasak bile sabırla tozlu raflarda bekleyip dururlar ve bize yine de gönül koymazlar, vefasızlık yapmazlar. O ilim ve irfan dolu sinelerini bize açarlar. Ruhumuzu doyurup bizi dinlendirir, hayatımızı şekillendirirler.

Bunu yaparken minnet de etmezler. Hep verici olurlar. Çünkü onlar bizim can yoldaşımızdır. O yüzden iyisi mi biz onları ihmal etmeyelim. Kadim dostlarımız kitapları tozlu raflarda, tavan aralarında, koli içlerinde bırakmayalım.

Bakınız kütüphaneleri kiralarak sabahlara kadar kitap okuyan İslâm âlimlerinden el-Câhız, kitaplar hakkında ne

²¹⁶ M. Fethullah Gülen, *Prizma* 1/66-67, Nil Yayınları, İzmir, 1998.

diyor: “Yaşı genç, taze, ucuz ve her yerde bulunması mümkün olan enteresan vak’aları ve emsalsiz bilgileri, sağlam kâfaların ve hakîmâne tecrübelerin eserlerini, geçmiş çağların ve uzak memleketlerin haberlerini toplayan kitap gibisini bilmiyorum. İstedığınızde ziyaretinizi seyrek yapan, arzu ettiğiniz takdirde gölge gibi hiç peşinizden ayrılmayan ve vücudunuzun bir parçası gibi olan böylesine bir dosta kim sahip olmak istemez ki!..

Kitap; susturduğunuz zaman sessiz, konuşurduğunuz zaman konuşkan, meşguliyetiniz varken sohbet başlamayan, çalışma zamanlarınızda sizi yalnız bırakan, kendisi için süslenip giyinme ve utanıp sıkılma külfetine sokmayan bir gece misafiri; yüzünüze karşı dalkavukluk etmeyen bir arkadaşı; azdırıp saptırmayan bir dost; bıktırıp usandırmayan, münâfıklık yapmayan ve size karşı yalan söyleyip dolap çevirmeyen bir yoldaştır.”

9- Kitap Medeniyet Ölçüsüdür

Kitap, bir medeniyet ölçüsüdür. Medenî toplumlar kitap sayesinde ilerlemişlerdir. İlmi, irfanı, araştırmayı hayatlarının merkezine alan milletler, tarih boyunca her zaman önemli bir aktör olmuş, toplumları yönlendirmişlerdir. İşte şanlı mazi-miz bu hakikati dile getiren tablolar doludur:

Orta Çağda İslâm dünyasında on milyon mevcutlu dev kütüphaneler vardı. İslâm dünyası 10. yüzyılda, hem derlemelerin zenginliği hem de kütüphanecilik yöntemleri bakımından Avrupa kütüphaneciliğinden 200-300 yıl ileride idi. Aynı Orta Çağ Avrupa’sı kütüphanelerinde kitaplar raflara

zincirlerle bağlanırdı ve okuyucu kitap okumak istediği zaman, bu kitap, rahleye zincirlerle bağlanarak verilirdi. Hatta ne enteresandır ki bu hususta daha da ileri gidilmiş ve kitaplar demir parmaklıklar arasından okutulmuştur.²¹⁷

Yine 10. yüzyılda Endülüs'te ilim ve irfan, Avrupa ile kıyaslanamayacak kadar ilerideydi. Mesela Halife el-Hakem'in kütüphanesinde altı yüz bin yazma kitap bulunuyordu. O tarihten dört yüz sene sonra bile Avrupa'da "Bilgili Charles" diye tanınan Fransa Kralı V. Charles'in krallık kütüphanesinde sadece ve sadece dokuz yüz eser bulunuyordu.

Örnekleri çoğaltabiliriz:

Sekiz yıllık kısa bir saltanat sürmesine rağmen pek çok fütuhatta bulunan Koca Sultan Yavuz Selim, Mısır seferine çıktığında yanında üç katır yükü kitap götürüyordu. Şehzadelik döneminde günde sadece üç saat uyuyor, gününün yaklaşık sekiz saatini kitap okumaya ayırıyordu.

63 yaşında vefat eden meşhur İslâm âlimi Fahreddîn er-Râzî, geriye 200 eser bırakmıştı. O'nun yazdığı kitapları yığsak boyumuzu aşar. Sadece tefsire dair yazdığı eser 12 bin sayfadır. Çocukluğu dahil her gün 15-20 sayfa yazmış olması gerekiyor. Çok defa sofraya oturduğunda bir yandan yemek yiyor, öbür yandan kitap okuyordu

Mezhep imamımız, İmam-ı Azam Hazretleri Kur'ân-ı Kerim'den ve Peygamberimizin sünnetinden beş yüz bin me-

²¹⁷ Bkz.: Necip Asım Yazıksız, *Kitap* 10'dan özetle, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

selenin hükmünü çıkartıp dört bin fetva vermişti.²¹⁸ Tabii ki bu kadar çalışma okuyarak ve okuduklarını değerlendirerek mümkündü.

Mevlânâ Celâleddin er-Rûmî, gece gündüz okuyor, öğreniyor, ilim dağarcığını dolduruyordu. Asırlarca da gönülleri doldurmaya devam ediyor.

Meşhur tefsir âlimi Seyyid Kutub, ortalama günde on saat okurdu. O, kendi ifadesiyle “Bu satırların sahibi, ömrünün kırk senesini okumakla geçiren bir insandır.” derdi.

Bu misaller, medeniyet ve kültürümüzün nasıl bir yapı üzerine kurulu olduğunu, bunun karşılığında ne yapmamız gerektiğini anlatan her biri gerçek ibret manzaralarıdır. Kendileri ile övündüğümüz, yaptıkları ile neler yapabileceğimizi gördüğümüz ecdadımız, hayatları boyunca hep kitap ile meşgul olmuşlar, sürekli okumuşlar ve bu şekilde isimlerini tarihe altın harflerle yazdırmışlardır.

Şimdi sıra bizde. Biz de bol bol okuyarak, aziz vatanımızı layık olduğu yere çıkarmalı, kendi medeniyetimizi bütün insanlığa iki dünya saadetini yakalama adına örnek bir model olarak sunmalıyız. Aksi takdirde yıllar geçse de hep aynı yerde kalır, felaketten felakete sürükleniriz. Bu hakikati ünlü düşünürümüz Cemil Meriç şu ifadelerle anlatıyor:

“Kendini yığın hâline getiren bir millet payidar olamaz. Tek kaygısı para olan bir yığın yaşayamaz. Düşünceyi küçümsüyoruz. Kitaba harcadığımız parayı, atlar için harcadığımızla kıyaslarsak, yerin dibine girmemiz gerekmez mi?

²¹⁸ Mustafa Kara, *Tekkeler ve Zaviyeler* 15, Dergah Yayınları, İstanbul, 1990.

Kitap sevene kitap delisi diyoruz, kimseye at delisi dediğimiz yok, kitap yüzünden sefaletе düşen görülmemiş. At kuyruğunda iflas eden edene. En güzel kitap bir kalkan balığı fiyatına. Alan nerede? Umumi kütüphaneler resmî ziyafetler kadar pahalıya mal olsa idi hükümetimizin daha çok iltifatına mazhar olurdu şüphesiz. Kitaplar bileziklerin onda biri kadar etse beyefendilerimizle hanımefendilerimiz arada bir okumak hevesine kapılırdı belki. Birçokları kitabı ucuz olduğu için almaz. Düşünmez ki kitabın tek değeri okunmasındadır. Bir değil birkaç defa okunmasında, çizilmesinde, tanınmasında.”²¹⁹

---

²¹⁹ Cemil Meriç, *Bu Ülke* 109-110, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.

Osmanlı Devleti'nde Kitaba Verilen Değer

Osmanlı'da kitaplara büyük bir ehemmiyet verilmiş ve hükümdarlar, valide sultanlar, vezirler, paşalar tarafından ilim ve kültür yuvaları inşa edilmiştir. Bunları yaşatabilmek için de zengin vakıflar meydana getirilmiştir. Fatih, İstanbul'u fethedince ilim müesseseleri ve kütüphaneler büyük yeniliklerle yeniden düzenlenmiştir. İlk İstanbul kütüphaneleri içinde Ayasofya, Zeyrek, Eyüp Sultan ve Fatih Külliyesi içinde kurulan kütüphaneleri saymak mümkündür. Fatih Sultan Mehmet, Eyüp Sultan Camii'ne 2000, Fatih Camii'ne ise 3000 kitap bağışlamıştır. Diğer Osmanlı padişahları döneminde de kitaplara ve kütüphanelere verilen ehemmiyet devam etmiş, yeni kütüphaneler kurulmuş, kurulanlar da zenginleştirilmiştir. İnsanlığın süsü ve kültür hazinesi sayılan bütün bu eserler, ne yazık ki tarih boyunca çok defa tahrip edilmiştir.

Selâtin camilerinden hiçbirisi yoktur ki, tetimmâtından (müştemilâtından, yapılan eklerden) birkaç medrese, mektep ve kütüphanesi bulunmasın. Hattâ adı geçen sultanların izine tâbi olan devlet adamları ve hamiyet sahipleri de birçok medrese ve kütüphane kurmuşlardır.

Osmanlı'da kitaba ve ilme verilen değere bir misal verelim: "1044/1634'de Merhum Sultan Murad Han, Revan seferine çıkıp 1045/1635'de dönmüş ve içten gelen bir samimiyetle niyet ederek, yönelişini ve kararını şu biçimde düzeltmişti: On yıl kadar devam eden bir müddet, sefer ve hareket hâlinde geçmişti, nice cenkler ve vak'alar görmüş, hac ve gaza işini tamamlamıştı. "Küçük cihaddan büyük cihada döndük." sözü gereğince artık bundan böyle aziz

canı ilim yoluna yönlendirmek için çaba harcanacak ve kıymetli ömrün geriye kalan kısmı ilm-i şerif tahsiline ayrılacak, mukadder rızık ve tahsis edilen maaş ilim öğrenme yollarına sarf olunacak, diye karar vermişti.

Bu niyetle İstanbul'a gelirken Haleb'te ikâmeti esnasında Sahhaf dükkânlarındaki kitapları gözden geçirmişti. Daha sonra ilahî bir ilham ile kitap isimlerini yazmaya başlayan Sultan İstanbul'a gelince, miras yoluyla kendisine intikal eden maldan eline geçeni kitaplara verip büyük bir hırsla ilimle uğraşmaya başlamıştı. 1046/1637'de kendisine bu kitapları mütalaa etmek nasip oldu. On sene kadar gece gündüz meşgul olup hadsiz hesapsız kitap gözden geçirdi. Fenlerin ekserisini araştırma imkânını buldu. Bazen, içine bir kitabı gözden geçirme şevki düştüğü için güneşin batmasından doğması vaktine dek mum ışığı altında çalışır dururdu, bundan dolayı kendisine usanç ve bıkkınlık gelmezdi."²²⁰

Osmanlılarda ilim ve sanat erbabına verilen ehemmiyetin bir göstergesi olarak hüsn-ü hat (güzel yazı) ile meşgul olanlara çok hürmet edilirdi. Çoğu Osmanlı büyükleri, konaklarına her gün bir hattatı davet ederek Kur'ân-ı Kerim, Buhârî (En meşhur ve en güvenilir hadis kitabı) veya Şifâ-i şerif (Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) mu'cizelerinin anlatıldığı Kadı İyaz'ın meşhur eseri) gibi kitaplardan hiç olmazsa bir-iki satır olsun mutlaka yazdırırlardı. Ve pek çok Osmanlı zengini, hüsn-ü hatla kazanılan parayı, asıl helal para gözüyle bakarak hiç ihtiyaçları olmadığı halde kitap yazıp para kazanırlar ve vefat ettiklerinde (techiz ve tekfin işlerinin) cenaze işlerinin masraflarının bu paradan karşılanmasını vasiyet ederlerdi."²²¹

²²⁰ Necip Asım Yazıksık, *Kitap* 105 ve 107-108, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

²²¹ Necip Asım Yazıksık, *Kitap* 56-94, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

10- İnsan, Okumakla Olgunluğa Erer

İnsan, okudukça olgunluğa erer. Çünkü okumak ruhun gıdası, olgunlaşmanın kaynağıdır. Okuyan insan okudukça ne kadar az şey bildiğinin farkına varır. Ve okudukça iç dünyasında daha fazla okuma iştihası kabarır. Aslında okunan her kitap, insana daha fazla okuması gerektiğini fısıldar. Böylece okuma, bir hayat biçimi hâline gelir ve insan, bir gün bile okumadan yapamaz.

Geçmişimiz böylesi tabiri caizse okuma tiryakileriyle doludur. İşte size birkaç misal:

Büyük âlim Hammad er-Râvî'ye: "İlimle meşguliyete doymayacak mısın, artık yetmez mi?" dediklerinde şu cevabı vermiştir: "Ne yapalım, var kuvvetimizi harcadık, ilmin nihayetini bulamadık. Dağın birini geçince, başka bir dağ çıktı karşımıza."

İhtiyar olduğu için ilimden sıkılan ve "Bu yaşta bize okumak yakışır mı?" diyerek utanan amcasına Abbasi halifesi Me'mun şu cevabı verir: "İlim talebesi olarak ölmen, cehalete kanaat ederek yaşamandan daha hayırlıdır."

İmam Azam'ın talebelerinden Ebû Yusuf, vefatı anında bayılır ve gözlerini yumar. Neden sonra gözlerini açar ve başında duran kimseye ilmî bir mesele sorar. O da, "Şimdi mesele halletmenin zamanı değil, biraz istirahat eyle." deyince ona şu cevabı verir: "Keşke ilimle meşgulken gelse bana gelecek olan. Ben de öylesine bir meşguliyet içindeyken gitsem öbür tarafa..."

Tâbiîn'in büyüklerinden Katâde b. Diâme, hayatı

boyunca durmadan öğrenme çabası içerisindeydi. Onun talebelerinden Matar el-Verrak bu durumu şöyle ifade eder: “Katâde vefat edinceye kadar öğrenci (müteallim) olmaya devam etmiştir.”²²²

Astronom Laplace 78 yaşında öldüğünde hâlâ işinin başında olduğunu söylemiş ve son sözü de şu olmuştur: “Bildiklerimiz hiçbir şey. Bilmediklerimiz ise muazzam...”

75 yaşında ölen ve ilk İngiliz lügatını yazan Samuel Johnson, ölümünden birkaç yıl önce Hollanda dilini (Hollandaca) öğrenmeye başlamıştır.

Evet, insan sürekli içinde bulunduğu ânı değerlendirmelidir. Boşa geçen, kalbine, aklına ve ruhuna fayda veremeden geçirdiği zamanlarına üzülmalıdır. İçinde bulunduğu ânı değerlendiremeyenler için bugün yok, hep yarın vardır. “Hele dur bakalım daha erken, yaparız ve ederiz” diyenlere en güzel cevap: “Şimdi değilse ne zaman?” olmalıdır. Evet “Yarını bugünle satın al!” diyen ne güzel demiştir.

11- Evlerimiz Kitap Okuyarak Aydınlanır

Kitaplar adeta evlerimizin lambası hükmündedir. Evinde kitap okuyan kişinin hem kendi evi hem de gönül evi aydınlanmış olur. Anne ve babalar evde kitap okumalı, çocuklar buna bizzat şahit olmalıdır. Hatta evlerde sabit kitap okuma zamanı olmalı, o vakit geldiğinde ev sakinleri beraberce kitap okumalıdır. Bunun için evde özel bir kitap okuma mekânı bile ayarlanabilir.

²²² Suyutî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ* 5/275, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1413.

İslâm tarihine göz attığımızda Kur'ân âyetlerinin okunduğu yerlerin evler olduğunu görüyoruz.

Hiz. Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evi büyük sahabilerin çoğunun İslâm'la şereflendiği bir evdir. Hiz. Mus'ab b. Umeyr, İslâm'ı öğretmek üzere gönderildiği Medine'ye geldiği zaman Hiz. Es'ad b. Zürâre'nin evinde misafir kalır. Hiz. Mahrame b. Nevfel'in evi Dâru'l-Kurrâ (tamamen Kur'ân öğretimine hasredilen evler)'dir.

Bedir'den kısa bir müddet sonra Hiz. Abdullah b. Ümmi Mektum ve Hiz. Mus'ab b. Umeyr Medine'ye geldiklerinde bu eve misafir olurlar. Hiz. Habbab b. el-Eret'in ise yine bu evlerden birinde Hiz. Said b. Zeyd ibn Amr ve Hiz. Fâtıma bint el-Hattab'a Kur'ân-ı Kerim'i öğrettiği tarihen bilinen hususlardandır.

Hayatı boyunca cehaletle savaş veren Bediüzzaman Hazretleri de, yazdığı eserlerin pek çok yerinde evlerin birer okul hâline getirilmesini istemiş ve evlerde düzenli olarak aile fertleriyle birlikte kitap okunmasını tavsiye etmiştir.

Öyleyse evlerimizde okumalı ve ilim yolunda ev içi programlar yapmalı, okumak için çok gayret göstermeliyiz. Evlatlarını yetiştirip yarınlara hazırlamayı düşünen her anne baba buna özen göstermelidir. Aile içinde okumayı sevimli hâle getirmek çocuklara hediye edilecek en güzel miras olacaktır.

Kitap Okumak Yalnızca Görenlere Has Bir Şey Değil miydi?

Okuma sevgisi insanı hakikate götüren çok önemli bir husustur ve bu husus, gözden daha çok istekli bir yürek ister. Şu olay bunun en güzel ispatıdır:

“Evden acele ile çıkmıştım. Koşar adımlarla metro istasyonuna doğru ilerlerken bir yandan öğrencilere vereceğim dersin plânını yapıyor, bir yandan da çiseleyen yağmurda ıslanmamak için saçakların altından gitmeye çalışıyordum. Yürüyen merdivenlerle metro istasyonuna indim.

İstasyonda benimle aynı yönde ilerleyen birisinin elindeki uzunca değnekten çıkan, “tak... tak... tak...” sesleri, telâşımı ve kafamdaki düşünceleri birden unutturdu. Belli ki onun da acelesi vardı. Sırtındaki büyükçe çanta ve elindeki değneği ile neredeyse benim kadar hızlı adımlarla ilerliyordu. Biraz dikkatlice bakınca bu kişinin bir bayan ve aynı zamanda ‘görme özürlü’ biri olduğunu anladım. Kendi kendime: “Acaba onun telâşı neden?” diye sordum. Belki de dünyayı hiç görmemişti. Özürlü hâliyle tek başına ilerlese de tavırları ve yürüyüş şekli onun, kendisine çok güvenen bir insan olduğu izlenimi bırakıyordu insan üzerinde. Acaba acele bir işi mi vardı?

Bir an her şeyi unuttum. Sanki her şey ağır çekimdeymiş gibi hareket etmeye başladı. Onun, değneğiyle sağını solunu kontrol ederek önüne çıkabilecek engelleri anlaması, kendine yol açması, belki de yaşama azminin bir göstergesi idi. Merdivenlere yaklaştığımızı hissettim.

“Merdivenlerden inerken kendisine yardım etsem mi?” diye düşünürken, o merdivenlerden inmeye başladı. Sanki dünya dümdüzdü ve karşısında hiçbir engel yoktu. Değneğinin ucunda onu yönlendiren bir şey mi vardı, ya da bu bayan bir şaka mı yapıyordu? Kafamdaki düşünceleri toparlamaya çalışırken, trenin durağa geldiğini fark ettim.

Merakım beni bu bayanın yanına çekti ve onunla aynı kompartımana bindim. Oturduğu koltuğa iyice yerleştikten sonra, değneğini katlayıp hızlı bir şekilde çantasının ön bölmesine koydu. Çantasının başka bir bölmesini açtı. Acaba çantasından walkman veya yiyecek-içecek bir şey mi çıkaracak diye düşünürken, kalbimden ona acıdığımı hissettim. Dünyayı görmeyi kim bilir ne kadar çok istiyordu; ağaçlar, evler, araçlar, insanlar ve gözler... Görecek o kadar çok şey vardı ki...

O an için kendimi çok ayrıcalıklı hissettim. Göz, dünyaya açılan bir pencereydi ve ben onların kıymetini fazla bilmiyordum. Bayanın çantasından çıkardığı, kalınca bir kitabın gözüme ilişmesiyle bu düşüncelerden sıyrıldım. Görme özürlü biri, kitap okuyacaktı derken sayfaları parmak uçlarıyla yoklaya yoklaya karıştırıp, bir yerde durdu. Herhalde aradığı sayfayı bulmuştu. Hemen sağ elinin işaret parmağı ile orta ve yüzük parmaklarını kabartmalar üzerinde gezdirmeye başladı.

Kitap okuyordu... Fakat o görmüyordu ki... Birkaç saniye daldım... Kitap okumak yalnızca görenlere has bir şey değil miydi? Anladım... Artık o gözleriyle değil; kalbiyle, duygularıyla, ruhuyla okuyordu... Ve kendimden utandım. Aylardır çantamda taşıdığım ve üç beş sayfası dışında pek okumadığım kitabım geldi aklıma ve yıllarca hiç kitap okumayanlar... Keşke onlar da, insanı düşündüren, hatta utandıran şu manzaraya şahit olsalardı.

Dünyada milyonlarca insan var... Ama okumak... Neden ben... Aniden kesik kesik düşüncelerimden sıyrıldım.

Bir sayfayı okuyup bitirmiş ve diğer bir sayfaya geçmişti. Parmaklarını kabartmalar üzerinde ustaca gezdirmesinden, bu işe yatkın olduğu anlaşılıyordu. Demek ki iyi bir okuyucu idi. Ama ne okuyabilirdi ki? Binlerce kitap, dergi ve gazetenin, görme özürlü olanlar için günlük, haftalık olarak hazırlanması mümkün değildi ki...

Anonsun uyarısıyla, ineyeğim durağa geldiğimi anladım. Daha dört dakika geçmişti ve bu kadarcık bir sürede dahi kitap okumak çok önemliydi. Bana bu dersi veren görme özürlü o kadın da kitabını çantasına koydu, durakta inmeye hazırlanıyordu. Az sonra tren durdu. Önce onun inmesini bekledim. Değneği ile onca insanın arasından “tak... tak... tak...” sesleriyle ilerliyordu. Arkasından birkaç saniye baktım. Sanki değnekten çıkan o tak tak’lar beynimde, oku... oku... oku... ve şükret diye yankılanıyordu...”²²³

12- Okumak, Bizi Rabbimize Yakınlaştırır

Okuyan kişi ilmini artırdıkça kendi acziyet ve fakriyetini, aslında bir hiç olduğunu anlar ve bütün güç ve kuvvet sahibinin Cenâb-ı Hak olduğunun farkına varır. Böylesi bir okuma, kişiyi Allah’a yaklaştırır. Allahu Teala, Kur’ân-ı Kerim’de, “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”²²⁴ buyurarak bilen insanın üstünlüğüne işaret etmiştir.

Peygamber Efendimiz bir hadislerinde okumanın insanı Allah’a yakınlaştırdığını bakınız nasıl anlatıyor: “Evide nasıl ki kandil karanlığı yırtar ve aydınlatıp eşyayı gösterir ise faydalı ilim de kalbi aydınlatacağından, perdeleri kaldırıp insanı

²²³ Erkan Türkoğlu, “Dört Dakika İçin Bile Olsa Okuyabilmek”, *Kitaba ve Okumaya Dair* 53-56, Işık Yayınları, İzmir, 2005.

²²⁴ Zümer, 39/9.

mâsivâ (Allah'tan başka her şey) dan uzaklaştırarak, Allah'a yaklaştırır.”

O yüzden insan, daha ziyade kendisini Allah'a yakınlaştıracak eserler okumalı. Okuduğu bilgiler teoride kalmamalı, onları pratiğe yansıtıp her geçen gün kulluk performansını daha da artırarak kulluk yürüyüşünde Allah'a yakınlaşma yollarını aramalıdır.

Evet Allah'ı bilmek ilimle, okumakla mümkündür. Ancak şu hiçbir zaman hatırdan çıkarılmamalıdır ki ilmin esası amel, maksadı da Allah'a kulluk olmalıdır. Bu hakikati Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle dile getiriyor:

“İlmin bir gayesi vardır; o da marifet-i İlähî ve muhabbet-i İlähî'yi netice vermesidir. Gönülde Allah sevgisini tutuşturmayan ve cennet nimetlerinin teminatçısı olan ruhânî zevki alevlendirmeyen bir ilim, gayesine ulaşmış sayılmaz. Oysaki gayesine ulaşmış bir ilim, letâifimizin hayat kaynağı ve duygularımızın da can damarıdır. Onsuz olmak, onsuz kalmak bir manevî ölümdür. Zaten Kur'ân ve hadîslerin tebcil edip teşvikte bulunduğu ilim de başka değil, işte bu ilimdir. Bizim ana konumuz ilim olmamasına rağmen, mevzu o noktaya gelmişken, ilimle ilgili birkaç âyet ve hadîse de temas etmek istiyorum.

“De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”²²⁵

İnsanı elinden tutup Allah'a (celle celâluhû) götüren ilimle, insanı laboratuvara hapseden ilim bir olur mu? Teleskopun başındaki insanı, nazar ve niyetiyle yakalayıp, ışıktan merdivenlerle Allah'a ulaştıran ilimle, onun bakışlarını yıldızlara ve sistemlere mıhlayan ilim hiç bir olur mu? Daha doğrusu bu farklı

²²⁵ Zümer, 39/9.

bakış sahipleri hiç birbirine müsavî sayılır mı? Kitaplar içinde mahzen-i esrâr faresi (sırlar hazinesinde dolaşan fare) gibi dolaşan ve bütün ömrünü kitaplara hâşiyeler, şerhler yazmakla geçiren ama hakikat ilminden tek satır dahi okumayan sözde ilim adamıyla, daha doğrusu Kur’ân’ın ifadesiyle kitap yüklü binekle, okuduğu tek satırla bile güvercinler gibi semâda pervaz eden ve her ân ayrı bir vuslat neşvesi yaşayan kâmil insan hiç bir olur mu? Zannediyorum bunlar arasında “hiçbir şey” ile “her şey” arasındaki fark kadar fark var. Allah’a götüren ilim “her şey”; yolda bırakan ilim ise “hiçbir şey”dir.

“Allah’a karşı hakkıyla saygılı olanlar (ancak) âlim kullardır.”²²⁶ Bu âyette ilmin ve âlimin tebcil edildiği (müjdelendiği) açıktır. Ancak bu tebcil, mevsufu (müjdelenen) ile beraber oluyor. Yani ilmiyle Rabbine karşı saygılı olan bir insanın durumu itibarıyladır. Zaten her ilmin kendine göre bir ağırlığı vardır. Onun içindir ki, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), gerçek âlimlerin nebilere vâris olduklarını ifade buyurur.²²⁷ Evet, yeryüzünde mutlak doğruyu hiç firesiz görebilen bir zümre varsa o da nebilerdir. Biz ise, hakikatlerin iç yüzüne ancak nebilerin göndereceği ışık hüzmeleri sayesinde nüfuz etme imkânını buluruz. Bir peygamberin vesâyâsı altına girmeden, insanın mutlak doğruyu bulması mümkün değildir. Belki insan cehd ve gayretiyle doğruya yakın hakikatleri keşfedebilir. Ancak mutlak doğru, sadece nebilerin delâletiyle keşfedilebilir. Binaenaleyh yeryüzünde Allah’ın gerçek vârisleri nebiler ve onlardan sonra da salih kullardır. Zaten yerin vârisi olarak da Kur’ân, salih kullara işaretle

²²⁶ Fatır, 35/28.

²²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/196.

bulunmaktadır ki, yukarıda zikredilen Efendimiz'e ait sözle bu âyetin ifade ettiği mânâ arasında gözle görülür bir irtibat söz konusudur. Yani yeryüzüne halife olma liyâkatini kazanan salih kullar, nebilere vâris olan âlimlerden başkası değildir. Nebi, gerçeğin tercümanıdır; öyleyse herhangi bir insan, gerçeğe tercüman olduğu nispette nebinin vârisidir.

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), âlimin faziletini anlatma sadedinde şöyle bir kıyasta bulunur:

“Âlimin âbide karşı üstünlüğü, benim sizden makamca en aşağıda olanınıza karşı üstünlüğüm gibidir.”²²⁸

Evet, ilmi olmayan âbidin her an kayması, inhiraf etmesi ihtimal dâhilindedir. İnhiraf, kişinin Allah katında kazandığı dereceye göre izâflık arz eder. Öyle insanlar vardır ki, bir an dahi Cenâb-ı Hakk'ı ve O'nu murakabeyi hatırdan çıkarsa, bu onun için ciddi bir inhiraf sayılır. Daha doğrusu o, böyle bir hâli inhiraf kabul eder. Meselede izaflik söz konusu olsa bile, yine de bir inhiraf mevcuttur. Hâlbuki nebiye vâris olan âlimde dâimî bir murakabe, bir muhasebe vardır. O, tetikte- dir ve tehlikelere karşı da daima metafizik bir gerilim içindedir. Yaptığı ibadeti bilerek yapan ve her meseleyi şuurlu bir şekilde ele alan âlim, Efendimiz'in sahabeden üstünlüğü derecesinde, şuursuz ibadet edenden üstündür. Aslında bunun mânâsı, bu ikisi arasında kıyas kâbil değildir, demektir.

Böyle sürekli dolan bir insanın bir de boşalması vardır. İşte bu boşalma keyfiyeti onun ruhunda bulunan ziya, nur ve diğer hakikatleri neşretmesidir. Ve tabii, iç derinlikleri itibarıyla onun yaptığı bu ameli tartacak bir ölçü de yoktur.

²²⁸ Tirmizî, *İlim* 19.

Onun için âbid ibadetinde ne kadar derinleşirse derinleşsin, kâmil insan mânâsında âlimin ameline denk bir ibadette bulunması imkânsızdır. Kaldı ki, bir insan bildiğini muhakkak yapmalıdır. Zira aksi hareket edene Kur'ân-ı Kerim şu tehditte bulunmuştur:

“Onlardan bir grup vardır ki, bildikleri hâlde hakkı gizlerler.”²²⁹

Evet biliyorlar fakat yapmıyorlar; âdetâ fezadaki kara delikler gibi etrafa hiçbir ışık sızdırmıyorlar veya hiç kimse onlardaki ışık potansiyelinden istifade edemiyor. Daha doğrusu, bir türlü güneş gibi olamıyorlar. Güneş ki, yerinde bir ocak, yerinde bir ziya kaynağı ve yerinde de bir renkler cümbüşüdür. Çiçeklerin başını okşar-durur ve kendi çiçekleri sayılan gezegenlere ışık hüzmeleri gönderir. Işığını kara delik hâline getiren kem talih insanları, onca güç ve potansiyele rağmen kendi karanlıklarıyla baş başa bırakıp mevzu ile alâkalı olarak Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir başka hadîslerine geçelim:

“Kim ilim öğrenir sonra da onu gizlerse âhirette onun ağzına ateşten bir gem vurulur.”²³⁰

Bu kutlu sözün de mânâsı açıktır. Kim bir şey öğrenir ve sonra onu etrafa neşretmezse, yani dolduktan sonra boşalmaz, söz ve davranışları ile güzel örnek olmaz ve hakka ay-nadarlık yapıp onu etrafa aksettirmezse, bu suçunun cezası, âhirette onun ağzına ateşten gem vurulmaktır. Hadîste çok ciddi bir tevbih ve kınama söz konusudur. Zira gem ancak hayvanların ağzına vurulur. Bu da ilmîni saklayan insanın,

²²⁹ Bakara, 2/146.

²³⁰ Ebû Dâvûd, *İlm* 9; Tirmizî, *İlm* 3.

hayvanlara benzetilmesi demektir ki oldukça ağır bir ifadedir. Evet, o insan, Cenâb-ı Hakk'ın kendisini ahsen-i takvim sırrına mazhar kılmasının kıymetini bilememiştir; bilememiş ve mahiyetine yerleştirilen, onu hayvanlardan ayırarak seçkin bir varlık hâline getiren duygu, düşünce ve düşündüğünü ifade etme meziyetini hiçe saymış ve tabî bu meziyetlerin şükürünü eda edememiştir. İşte böylesi bir insana, verilen nimetlerin istirdadı, geriye alınması, ne kadar âdilâne bir muameledir, sizin insafınıza bırakıyorum.”²³¹

Özetleyecek olursak, olgunlaşmak, tasavvufi ifadesiyle kâmil insan olmak var oluşumuzun hakiki anlam ve hedefidir. Olgunluk, okumakla elde edilir. Fakat sadece salt manada okumak da yeterli değildir. Mutlaka okuma neticesinde elde edilen bilginin salih amelle desteklenmesi şarttır.

13- Okumak, Beynimizin Genç Kalmasını Sağlar

Ford motorun kurucusu meşhur Henry Ford'un şöyle bir tespiti vardır: “Öğrenmeyi terk eden kimse, ister yirmi yaşında olsun, ister seksen, ihtiyar demektir. Öğrenmeye devam eden, kim olursa olsun, genç kalır. Dünyada en güzel şey, zihninizi genç tutmaktır.”

Yapılan son araştırmalar bize şunu gösteriyor: Yirmi yaşından itibaren herkesin beyninde her gün elli bin civarında sinir hücresi ölür ve yerine yenileri bir daha gelmez. İşte bu ölümlerin artması neticesinde bunama ortaya çıkıyor. Okumayan bir insan, yirmili yaşlarından itibaren ölmeye başlayan sinir hücreleri ile hızla bunamaya başlıyor. Düzenli okuyan kimseler ise,

²³¹ M. Fethullah Gülen, *İrşad Ekseni* 97-98, Nil Yayınları, İzmir, 2001.

başka bir sebep yoksa bundan kurtulma şansı yakalıyor. Çünkü kitap okumak beyin hücrelerini koruyor.

Beynimizin genç kalmasını istiyorsak, beyin hücrelerimizi sürekli çalıştırmamız gerekiyor. Bunun için de bol bol kitap okuyup, beyin jimnastiği yapmalıyız.

Son zamanlarda bütün dünyada öldürücü Alzheimer hastalığı her geçen gün artıyor. Zihin yeteneklerinin azalması (bunama) olan bu hastalık 65 yaşın üstündeki her yüz kişiden yedisini etkiliyor. Hatta araştırmalarda bu hastalık kanserden sonra üçüncü ölüm sebebi olmak üzere yerini almaya başladı bile.

Araştırmalar bu hastalığın yaşlılar arasında yayılmasının gerçek sebebinin, zihin egzersizleri eksikliği olduğunu gösteriyor. Gereğince çalıştırılmayan beyin hücreleri köreliyor. Kültürel ilgi azaldığı, yok olduğu zaman hafıza merkezindeki hücreler, iyice körleşip gidiyor, ölüyorlar.²³² Okumak insana zihnî egzersiz yaptırır. Beyin hücrelerinin canlı kalmasını sağlar. Bu yüzden okuyan insanlarda yaşlılıkta bunamaya, okumayanlara göre daha az rastlanıyor.²³³

Bu konuyla alakalı geçmişte yaşanmış şöyle bir vak'a anlatılır: Yer Amerika. Yüksek mahkeme üyesi Oliver Wendell Holmes 90 yaşında kendi isteği ile emekli olunca yeni Cumhurbaşkanı seçilen Roosevelt onu evinde ziyaret eder. Onu kütüphanesinde Eflatun'u okurken bulunca sorar: "Hâkim bey! Eflatun'u niçin okuyorsunuz?" Yaşı doksan olan hâkimin

²³² İbrahim Ünal, *Kitap Tiryakiliği* 21-22, Sim Yayıncılık, Ankara, 1999.

²³³ Daha geniş bilgi için bkz.: Hamdi Kalyoncu ve Fikriye Ovak, *İkra!*, *Okuma Psikolojisi* 89-107, Marifet Yayınları, İstanbul, 2003.

verdiği cevap hepimizin ders alması gereken cinsten: “Beynimi geliştirmek için okuyorum sayın cumhurbaşkanım!”

Unutkanlık sorunu yaşayan öğrenciler kitap okumaya daha ağırlık vermeli, zihinlerini tembelliğe alıştırmamalıdır.

14- Kitap Okumak Ufkumuzu Açar

Kitap okuyan insanın ufku açılır. Böyle bir insan, meselelere daha objektif, daha kuşatıcı ve daha geniş bir açıdan yaklaşır. Dolayısıyla daha isabetli yaklaşımlar ortaya koyar.

Bir eğitimci ve felsefeciye 90. doğum gününde bir gazeteci şu soruyu sorar:

“Okuduğunuz bunca kitabın size ne faydası oluyor efendim?”

Eğitimci:

“Dağlara tırmanmama yardımcı oluyor” diyerek bilgi ve kültürünün arttığını kast eder. Bunu anlamayan gazeteci:

“Dağlara tırmanmak mı? Bunun ne faydası var ki?” deyince felsefeci şu cevabı verir:

“Tırmanacağınız diğer zirveleri görebilmek için dağlara tırmanmak gerekir.”

Okumak, insanı dar ufukluktan, bağınazlıktan, sığ düşünceli olmaktan uzaklaştırır. Okuyan insan kendisiyle ve çevresiyle barışık insandır. Böylesi bir toplumda değişik problemler ve anlaşmazlıklar ortaya çıksa bile bunlar medeni ölçüde çözümlenir. Okumayan, cahil insanlar ise meselelerini kavga ve gürültüyle, zorbalıkla, zulümle çözmeye çalışır. Bu şekilde bir çözüm yolunun uzun vadede işe yaradığı hiç görülmemiştir.

Kitap Bizi Zenginleştiriyor

Hepimizin belirli bir süre içinde bulunduğu eğitim sisteminin yetmezliğini düşündüğümüzde bir yol ayrımında olduğumuzu söylememiz mümkündür. Kitap görünmeyen bir eğitim aracıdır. Onun yollarında kendimizi aramazsak eğitimin yetmezliği içinde bilgi yoksulu olarak hayatımızın sonuna kadar yaşamak zorunda kalabiliriz. Evet, “kitapların yanı başında bulunmak, sayfaları arasında gerçek olanla buluşmak ve etrafa yaydıkları ışığın kırılmalarında büyümek çok önemlidir. Okumalarımız bizi inşa ediyor; bir anlamda okuduklarımızın toplamını ifade ediyoruz. Kitap bizi zenginleştiriyor; içimizi yeşerten ırmağa sağdan ve soldan damlalar düşürüyor.

Okuma eylemi, sembollerimizi geliştiriyor ve yenileştiriyor; yeni zamanla gelen değişimleri daha iyi anlamamıza imkân veriyor ve her şeyden önemlisi, bizi bizle buluşturuyor. Kitabın kapağını çevirdiğimizde, bir “biz” varız bir de okuduğumuz kitapta “bize ait parçalar” Kitaplardan bize ait parçaları topluyor ve onları durmadan biriktiriyoruz; her okumadan sonra; ileriye doğru bir adım atmış, büyümüş ve daha da çoğalmış bir “biz” oluyoruz.²³⁴

²³⁴ Nihat Dağlı, *Sızıntı Dergisi*, Eylül 1997, Sayı: 224. Ayrıca bkz.: Nihat Dağlı, *İnsanı Kitaba Çağırarak*, Kaynak Yayınları, İzmir, 1996.

15- Bir Öğrenci Niçin Kitap Okumalıdır?

Kitap okuma, öğrencilere zihnî maharetler kazandırdığı gibi düşünme fonksiyonunu da ilerletir. Ayrıca kitap okumanın düşünce zenginliğine vesile olduğu ve beyni aktif olarak çalıştırdığı da bilinen gerçekler arasındadır. Nitekim yukarıda bu meseleye biraz değinmiştik.

Kitap okuyan çocuklar eğitim süreçlerinde anne babaların ve eğitimcilerin işlerini de kolaylaştırır. Eğitime yapılan yatırımın karşılığını almak isteyen anne babaların çocuklarını pahalı okullara göndermeleri ve onların istedikleri her şeye ulaşmalarını sağlamaları yeterli değildir. Çünkü okuma alışkanlığı olmayan çocuklar, başarılı bir öğrenci olmak noktasında zorlanmaktadırlar.

Kitap okumayan nesillerin düşünme fonksiyonu giderek körelmekte, fikir üretme kabiliyetleri gerilemekte, yetersiz olan kelime dağarcıkları yüzünden çevreleriyle başarılı bir iletişim kuramamaktadırlar. Evrensel değer hükümlerinin kazandırılması, karakter ve kişilik gelişimi, tarih ve kültür şuuru ancak okuyan, araştıran ve bilgiyi seven nesillerin yetiştirilmesiyle mümkündür. Eğitim sürecinde, çocuklarımızın okuyarak kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir. Maalesef televizyon seyrederek, bilgisayar oyunları oynayarak büyüyen çocuklarımız giderek okuma istidatlarını kaybetmekte ve okumanın sağladığı imkândan mahrum kalmaktadırlar.

Kitap okuyan ve kitap okunan çocukların düşünceleri, diğer çocuklara göre daha zengindir. Düşünme, bilgi ile birlikte geliştiğinden çocuk bildiği kadar düşünebilir. Bilginin desteklemediği düşünceler sığ kalmaktadır. Okuma, çocuğun kelime hazinesini artırmakta ve iletişim kabiliyetlerine

müspet katkılarda bulunmaktadır. Kitap okuyan çocukların iletişim kapasiteleri artar. Günümüz bilgi ve iletişim toplumunda kendini iyi ifade eden kişilerin başarılı olduğunu vurgulamak gerekir. Düzenli okuma çocukların kolay öğrenme ve doğru hüküm verme kabiliyetlerini inkişaf ettirir. Kitapların kazandırdığı zihin gücü; öğrenme, sorgulama ve karar verme süreçlerine müspet tesir ederek kişinin şahsî kemalâtına katkı sağlar.

“Kitap okuma esnasında beyin aktif olarak çalışır. Bu durumda birçok yürütücü fonksiyon, zihnî bilgi işleme ve hafızaya alma süreci, aktif olarak kullanılır. Beyinde, birçok sahada, okuma ve düşünme esnasında glikoz kullanımında artış söz konusudur. Okumanın sonucu olarak çocukta yoğunlaşma, dikkat, anlama ve manalandırma, gördüklerini fark etme gibi birçok zekâ fonksiyonu müspet yönde gelişmektedir.”²³⁵

16- *Kitap Okumanın Derslere Faydası Nedir?*

İnsan kelimelerle düşünür. Ne kadar kelime bilirse düşünce ufku o kadar genişler ve zekâ seviyesi o nispette artar. İnsanın zekâsını ölçen en keskin kriter kelime haznesidir. Zekâ aynen kaslara benzer ne kadar çok çalıştırılır ise o nispette gelişir. Beyne egzersiz yaptırmanın yolu problem çözme ve kelime ezberlemedir. Zekâsı gelişen insan dersleri daha çabuk kavrayacağı için kitap okumalıdır.

Şimdi biraz daha ayrıntıya inip dersler özelinde bir değerlendirme yapalım: En önemli derslerden biri Türkçe'dir.

²³⁵ Hasan Aydınlı, *Sızıntı Dergisi*, yıl: 26 sayı: 302, Mart 2004.

Genel bir değerlendirme ile²³⁶ Fen lisesi imtihanlarında 25, üniversite giriş imtihanlarında ise 40 soru, paragrafları tahlil ve dili kullanma gücü olarak özetleyebileceğimiz Türkçe'den gelmektedir. Paragraf ve kelimeleri tahlil edebilmenin çok önemli bir şartı da kitap okumaktır.

Kitap okumanın diğer derslere de faydası vardır. Özellikle kapsamlı düşünme kabiliyeti isteyen Fizik ve matematik konuları, iş, güç, enerji gibi fizik konuları, alternatif düşünme kabiliyeti yüksek olan insanların daha başarılı olacağı derslerdir. Evet, kitap okumanın sayısal dersleri de olumlu etkilediği asla unutulmamalıdır.

Günümüzdeki sınavların özelliği zamanı iyi kullanma, yani hızlı soru çözmedir. Çok kitap okuyan öğrenci hızlı okuyup anlayarak dakikaların altın değerinde olduğu sınavlarda diğer öğrencilerden daha başarılı olacaktır. Öyleyse imtihanlarda başarılı olmak için kitap okuma asla ihmal edilmemelidir.

Günümüzde maalesef kitap okuma alışkanlığı yaygın değil. Etrafımıza baktığımızda kaç ailede gerçekten kitap okumayı seven ve çocuğuna kitap okutan anne-baba bulabiliriz. Dolayısıyla insan için ekmek ve su kadar önemli bir unsurun göz ardı edildiğini söylememiz herhalde yanlış olmaz. Gerçi aileler çocuklarının okulda kitap okuduğunu düşünüp sorumluluktan kurtulduklarını zannederler. Oysa okuldaki dersler ile çevreyi ve toplumu yüzeysel olarak tanımak ancak mümkün olabilmektedir.

Hiç düşündük mü? Nereden geldik? Nereye gideceğiz? Her geçen gün bizi yaşlılığa, yaşlılık da ölüme yaklaştırdığına

²³⁶ Burada verdiğimiz oranlar genel oranlardır. Konu ile ilgili istatistiksel oranları konunun uzmanlarına bırakarak bu yazıda sadece bir fikir vermesi açısından birkaç noktaya değiniyoruz.

göre her insan aslında ölümünü bekleyen bir idam mahkûmu değil midir? Tabii ki bir Müslüman olarak dinimizin bize öğrettiği kadarıyla bunlara verebilecek cevabımız vardır. Ama kaçımız inandığımız dinimiz hakkında bize sorulan sorulara cevap verebiliyoruz? Yani kaçımız inandığımız Allah'ın varlığını, peygamberin hayata sunduklarını anlatabiliyoruz?

Evet, insan, inandığını iddia ettiği herhangi bir düşünceye niçin inandığını açıkça ortaya koyabilmelidir. Zira günümüzde Müslüman olduğu halde kendi dini hakkında yeterince bilgi sahibi olan insan sayısı azdır. Bunu etrafımıza bakarak anlayabiliriz. Öyleyse belli bir ideali olan her genç, dünyayı tanımak için nasıl ders çalışıyorsa, inandığı dinin güzelliklerini anlatan kitapları okuması da en az o kadar gereklidir. Yukarıda da değindiğimiz gibi bunun hem derslerimize faydası vardır hem de bu tür kitapları okumak kalbimizi doyurmak manasına gelmektedir.

Netice olarak bizler okumaya ve ilme önem veren bir dine inanıyoruz. İdeal sahibi herkes, hem maddî hem de manevî gıdasını alabilmelidir ve kendini böyle geliştirmelidir. Bunun yolu da ders kitaplarının yanı sıra insanın manevî gıdası olan kitapları okumasından geçer.

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Okumanın Kanatlarında, *Kibar Ayaydın*, Kaynak Yayınları
- Okuma Sevdası, *Fatma Börekçi*, Gonca Yayınları
- Kitaba ve Okumaya Dair, *Heyet*, Işık Yayınları
- Büyük Kitap, *Osman Kaplan*, Muştu Yayınları
- Niçin Okumalıyız? *Yusuf Ömeroğlu*, Rehber Yayınları
- Nasıl Okumalıyız? *Yusuf Ömeroğlu*, Rehber Yayınları

Sorular

1- *Ayet-i kerimeden anladığımızı göre Allah'ın kulları arasında O'ndan (hakkıyla) korkanlar, kimlerdir?*

- a- Âlimler
- b- Zenginler
- c- İdareciler
- d- Hiçbiri

2- *Peygamber Efendimiz'in bir hadislerinde âlimlerin mürekkabinin ..... ile tartılacağı ifade edilmektedir. Boş bırakılan yere hangisi gelmelidir?*

- a- Mücahitlerin teri
- b- Şehitlerin kanı
- c- Âbidlerin gözyaşı
- d- Annelerin gözyaşı

3- *Hadiste bildirildiğine göre, Allah, melekler, arz ve semada bulunan her şey, yuvasındaki karıncaya, denizdeki balığa varınca-ya kadar bütün canlılar kime dua ederler?*

- a- Miskinlere
- b- Fakiri doyuranlara
- c- Halka hayır öğreten muallime (öğretmene)
- d- Tüccarlara

4- *"İlim talep etmek niyetiyle evinden çıkan her talebenin üstüne ..... kanat gererler ve Allah ona ..... yolunu kolaylaştırır." hadisinde sırasıyla hangi kelimeler gelmelidir?*

- a- Ebeveyni-Başarının
- b- Kuşlar-Evinin